

РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ МАЙКА И ДЕТЕ ЧРЕЗ ВАЛИДИЗАЦИЯТА НА PICCOLO

ас. Камелия Станева

Бургаски свободен университет

Резюме: Целта на доклада е да представи предварителни резултати от валидизацията на PICCOLO (Parenting Interactions with children: Checklist of observations linked to outcomes) /Взаимодействия между родители и деца: Контролен списък с наблюдения, свързани с резултатите/ на български език и да даде информация относно неговите психометрични характеристики. PICCOLO е инструмент за наблюдение, първоначално разработен в САЩ от проф. Лори Рогман и екипът ѝ, а впоследствие е въведен в редица други държави. PICCOLO е контролен списък, който се попълва след наблюдение на десет-минутен аудиовизуелен запис на интеракцията родител-дете. В изследването са се включили 151 диади майка-дете от цялата страна, които са предоставили видеозаписи как играят заедно в домашни условия. Получените данни дават основание да се заключи, че българската версия на PICCOLO е надежден и валиден инструмент, който може да бъде прилаган за изследване на качеството на връзка майка-дете на възраст от 10 и 36 месеца.

Ключови думи: *PICCOLO, валидизация за България, взаимодействие майка-дете, ранно детско развитие*

RESULTS OF A STUDY ON MOTHER–CHILD INTERACTION THROUGH THE VALIDATION OF PICCOLO

Asst. Kameliya Staneva

Burgas Free University

Abstract: The aim of the paper is to present preliminary results of the validation of PICCOLO (Parenting Interactions with children: Checklist of observations linked to outcomes) in Bulgarian and to provide information on its psychometric characteristics. PICCOLO is an observational tool originally developed in the USA by Prof. Lori Roggman and her team and has subsequently been introduced in a number of other countries. PICCOLO is a checklist that is completed after observing a ten-minute audiovisual recording of the parent-child interaction. 151 mother-child dyads from across the country participated in the study and provided video recordings of themselves playing at home. The data obtained provide grounds to conclude that the Bulgarian version of PICCOLO is a reliable and valid instrument that can be applied to study the quality of the mother-child relationship at the age of 10 and 36 months.

Keywords: *PICCOLO, validation for Bulgaria, mother-child interaction, early childhood development*

Въведение

Родителството е процес на подкрепа и насърчаване на физическото, емоционалното, умственото и социалното развитие на детето. Качеството на обучението, когнитивната стимулация, физическата грижа, синхронът родител-дете, чувствителността и положителната отзивчивост са измерения на родителството и са взаимосвързани с когнитивното развитие на детето (Lanjekar, Joshi, Lanjekar & Wagh, 2022).

Като позитивни родителски практики се приемат тези родителски поведения, които подпомагат развитието на детето. Ранните положителни и подкрепящи взаимодействия между родителите и техните деца имат дълготраен ефект върху развитието на детето в рамките на различни области. Макар сред изследванията, включващи оценка на взаимодействието родител-дете, да доминират по-обширно и задълбочено тези за оценка на взаимодействие майка-дете, има и случаи на изследвания на качеството на връзката баща-дете (Anderson, Roggman, Innocenti & Cook, 2013).

Специфични аспекти на родителските поведения в ранното детство са свързани с различни дългосрочни резултати в цялостното развитие на децата.

Емоционалната топлина и привързаност на родителите са свързани със социалното емоционално развитие на детето и сигурната привързаност (Zhou et al., 2002; Caspi et al., 2004). Отзивчивото поведение на родителите е свързано с емоционалното, социалното, когнитивното и езиковото развитие (Bornstein & Tamis-LeMonda, 1989; Merz et al., 2015).

Друго важно измерение във взаимодействието родител-дете е насърчаването от страна на родителя. Родителското поведение, което насърчава автономност, адаптирана към възможностите на детето, поставя граници и изисква зрялост спрямо възрастта му, се свързва със социалното и когнитивното развитие, и готовността за училище (Fay-Stammbach, Hawes & Meredith, 2014; Vilaseca et al., 2019).

И накрая, когнитивното и лингвистично стимулиране (напр. задаване на въпроси на детето, насърчаване на участието на детето в съвместни дейности, както и разговор помежду им) също е свързано с когнитивното, езиково и социално емоционално развитие на децата, както и с възникващите умения за ранна грамотност (Kim-Cohen, Moffitt, Caspi & Taylor, 2004; Bingham, 2007; Tamis-LeMonda, Kuchirko & Song, 2014).

Всеки родител се придържа към определено поведение според личните си характеристики и вярвания, индивидуалния опит, културния произход и контекстуалните изисквания. За да се разбере по-добре глобалния контекст на родителството е нужен единен инструмент, който може да се използва в различни страни и културни популации. Въпреки че съществуват межкултурни въпроси относно взаимодействието родител-дете, изследователската литература предлага няколко вида наблюдаеми родителски взаимодействия, които са пряко свързани с позитивното развитие на децата, като например майчина

отзивчивост, топлина и когнитивна стимулация (Chazan-Cohen et al., 2009; Roggman, Cook, Innocenti, Norman & Christiansen, 2013b).

Повечето инструменти за измерване на качеството на взаимодействието родител-дете или положителното родителство, разчитат на докладите на родителите. Най-често докладите на родителите се отнасят до широко разпространените родителските способности или компетенции. Родителите отговарят по различни въпроси от гледна точка на съзнанието им за собственото им най-често срещано поведение. Макар тези инструменти да бъдат полезни за получаване на знания относно родителските компетенции, те имат някои ограничения, които са общи за всички инструменти, базирани на самоотчет. При попълване въпросници за самоотчет, различните родители могат да интерпретират елементите по различен начин, да не си спомнят добре, да искат да представят себе си по възможно най-добрия начин и т.н. При все, че добре администрираните въпросници могат да предложат много полезна информация, прякото наблюдение на процесите на взаимодействие между родители и деца предлага подходяща и допълваща информация (Станева, 2022).

Прякото наблюдение на поведението на родителите осигурява по-точни данни за родителството и е по-чувствително към промените в отговор на интервенция/намеса (Aspland & Gardner, 2003). Някои автори посочват, че директното наблюдение на родителските взаимодействия от квалифицирани професионалисти може да предостави по-точни данни за родителството при ежедневни взаимодействия лице в лице (Roggman, Cook, Innocenti, Norman, Christiansen & Anderson, 2013). HOME (Home Measure of the Environment) вероятно е най-широко използваният инструмент за оценка на качеството на семейството като контекст на развитие (Totsika & Sylva, 2004). Основната цел на инструмента е да измерва в автентичен контекст качеството и количеството на стимулациите и наличната подкрепа, които получава детето в домашна среда. Фокусът е поставен върху опита на детето в домашна среда, детето като активен получател на информация от обекти, събития и транзакции, случващи се в семейната среда. HOME включва някои преки наблюдения на взаимодействията родител-дете, но е предимно чрез интервю. Също така, макар мерките за пряко наблюдение да имат добра надеждност и валидност, се изисква доста време за тяхното кодиране и не са били прилагани достатъчно в различни култури.

За да се добие по-пълна представа за глобалния контекст на родителството е необходим единен инструмент, който може да се използва в различни страни, култури и популации. Тук идва и ролята на PICCOLO (Parenting Interactions with children: Checklist of observations linked to outcomes) – инструмент, който се основава на пряко наблюдение и има установена надеждност и валидност при семейства с различна етническа и културна ориентация. PICCOLO е разработен след задълбочен преглед на предшестващата литература за родителското поведение, свързано с резултатите от развитието на децата, както и на собствените проучвания на авторите. Чек листът се състои от

29 елемента в четири поведенчески области: привързаност, отзивчивост, насърчаване и преподаване. Както бе споменато, емоционална топлина и привързаност (привързаност), чувствителното родителско поведение (отзивчивост), родителски контрол и насърчаване на автономността (насърчаване) и когнитивна и езикова стимулация (преподаване) са основните измерения на родителското поведение по време на взаимодействието родител-дете. Всеки домейн идентифицира специфични видове родителски практики в подкрепа на развитието, които предсказват по-високи резултати при развитието на децата. Контролният списък за наблюдение е лесен за оценка и би бил приложим за деца от целия спектър на развитие (както такива, които се развиват добре, така и такива с увреждания). PICCOLO изисква малко време за администриране (10 минути аудиовизуален запис и 20–30 минути кодиране), а международното му използване в различни етнически среди отваря път за споделяне на резултати между изследователи и провеждане на межкултурни проучвания.

Доказано е, че PICCOLO има висока надеждност и валидност в множество етнически групи в Съединените щати (788 европейски семейства, 792 афроамерикански и 468 латиноамерикански семейства) и изглежда приложим в целия спектър на развитие на детето от 10 до 47 месеца. PICCOLO е преведен на много езици с помощта на процес, който включва обратен превод и постоянен контакт с авторите, за да се гарантира валидността на съдържанието. Тази процедура е използвана за преводи на испански, немски, китайски, италиански, турски, бразилско-португалски и холандски.

Цел

Целта на настоящото изследване е да представи психометричните характеристики на българската версия на PICCOLO (Roggman et al., 2013).

Метод

PICCOLO (Parenting Interactions with children: Checklist of observations linked to outcomes)/Взаимодействия между родители и деца: Контролен списък с наблюдения, свързани с резултатите(Roggman et al., 2013) е психологичен инструмент, състоящ се от 29 наблюдавани поведения за оценка на родителското поведение във взаимодействието с техните деца. Инструментът обхваща четири области: привързаност, отзивчивост, насърчаване и преподаване. Всека област съдържа между 7 и 8 айтема за наблюдавано родителско поведение и се оценяват според тяхната честота като 0 (отсъстващо, не се наблюдава даденото поведение), 1 (едва, незначително или възникващо поведение) и 2 (ясно, силно и често поведение).

За обработка на събраните данни е приложен конфирматорен факторен анализ в LISREL, както и следните анализи в SPSS - 19: честотен анализ, описателна статистика; анализ на вътрешната консистентност (Алфа на Кронбах), тест-ретест надеждност, айтем анализ.

Превод и адаптация

Получено е съгласие от авторите на оригиналния инструмент PICCOLO Parenting Interactions with Children: Checklist of Observations Linked to Outcomes (Roggman et al., 2013) и от издателството (Brookes Publishing) да се разработи българска версия. Съгласно процедурата двама експерти по Детска и юношеска психология с роден български език преведоха оригиналния чек-лист от английски език на български език. Както и специалист с роден английски език направи обратен превод. Като обратния превод е оценен от проф. Рогман, ръководител на екипа, разработил PICCOLO. След дадени предложения и нанесени подобрения е разработена окончателна българска версия на чек листа.

Участници в изследването

В настоящото изследване са включени 151 диади майка–дете, които са изпратили видеозапис на взаимодействията им с техните деца. Възрастта на майките е между 21 и 50 години, средна възраст 32 г. ($M=31.97$, $SD=4.604$), като по-голямата част от тези жени са с висше образование (83.4%), докато останалите са завършили средно образование (16.60%). Участващите в изследването деца са на възраст между 10 и 36 месеца, средна възраст – 21 месеца ($M=21.16$, $SD=7.367$), като лицата от мъжки пол съставляват 53.60%, докато от женски пол съставляват 46.40% от всички участващи в изследването деца. Всички деца са родени доносно, над 2,5 кг., без усложнения при раждането и без хоспитализации преди включване в изследването.

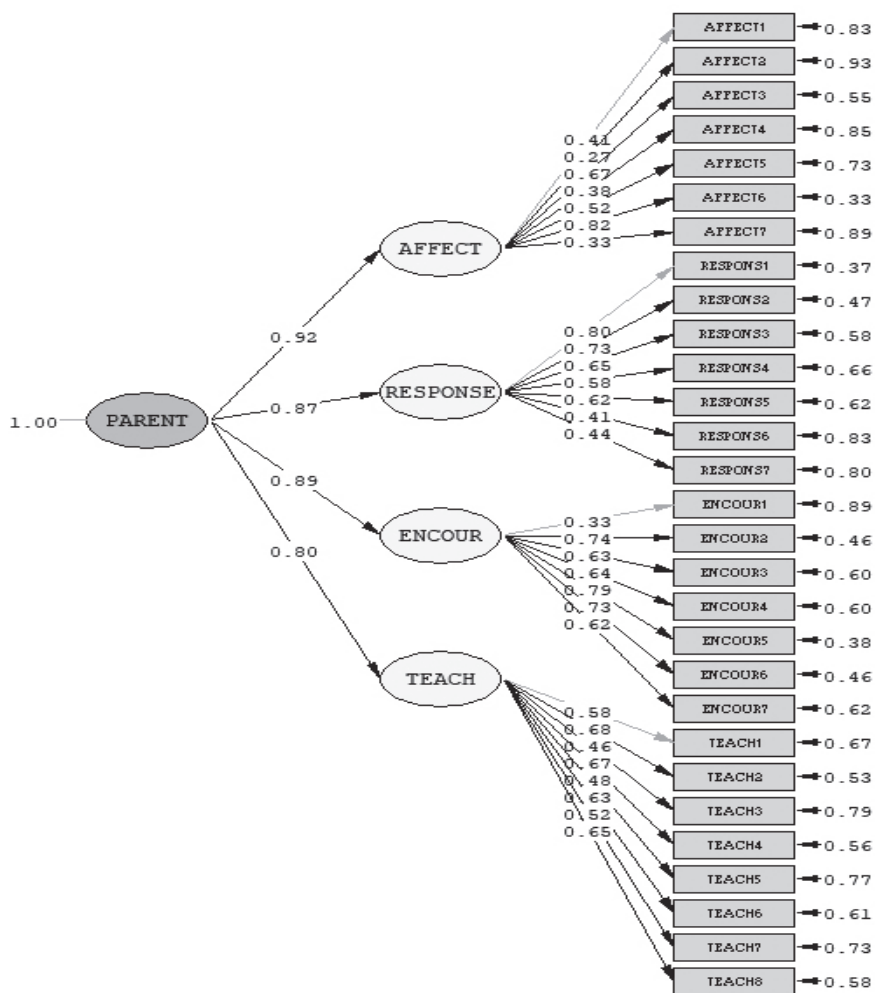
Процедура

В изследването са включени изцяло доброволно и анонимно 151 диади майка-дете в периода септември 2021 година до юни 2023 година. Всички семейства са подробно запознати с целта на изследването и последващите стъпки.

Предварително е изпратена информация на родителите как трябва да бъде организиран записа, за максимално добро качество и какво трябва да включва. Майките са помолени да запишат видеоклип от приблизително 10-минутна игра с детето им у дома със следните инструкции: „Взаимодействайте и играйте с децата си, както обикновено го правите.“ След заснемане на видеоклипа, майките изпращат видеозаписите посредством интернет платформи за споделяне на файлове. Използваните видеоклипове в това изследване са тези, в които родителят следва стриктно зададените му инструкции и отговарят на изискванията на PICCOLO. Клипове с лошо качество или по-кратки от 8 минути не са допускани. Най-честите играчки, с които майките и децата играят заедно са книги, играчки, животни, кухни, малки кукли, строителни блокчета, колички. Избраните от тях играчки са много подобни на тези, използвани от Roggman et al. (2013)

Резултати

За оценка на *конструкт валидността* на инструмента е проведен конфирматорен факторен анализ (confirmatory factor analysis – CFA) в LISREL и доколкото скалата за оценка е рангова – от 0 до 2, е приложен DWLS (diagonally weighted least squares) метод за оценка на параметрите на модела. Индексите за степента на съответствие на модела (**Фигура 1**) с емпиричните данни са приемливи: S-B $\chi^2 = 711.61$, $p < .01$; RMSEA = .078; NNFI = .93; CFI = .94; с изключение на SRMR = .15 – прекалено висока стойност. Това означава, че получените данни са в подкрепа на четирифакторната структура на инструмента PICCOLO (скали: привързаност, отзивчивост, насърчаване и преподаване).

Chi-Square=711.61, df=373, P-value=0.00000, RMSEA=0.078

Фигура 1. Графично изобразяване на конфирматорен модел – стандартизирано решение

*Резултати от изследване на взаимодействието между майка и дете
чрез валидизацията на PICCOLO*

Високите корелационни коефициенти показват, че скалите на PICCOLO измерват един конструкт – родителство (качество на взаимодействието родител-дете) (**Таблица 1**).

Таблица 1. Интеркорелации между скалите

	Привързаност	Отзивчивост	Насърчаване	Преподаване
Отзивчивост	.80			
Насърчаване	.82	.77		
Преподаване	.74	.69	.71	
Родителство	.92	.87	.89	.80

За оценка на вътрешната консистентност на скалите е изчислена Алфа на Кронбах за всяка скала (**Таблица 2**). Допълнително е изчислена и ретестова надеждност на скалите при 50 от участниците, подбрани на случаен принцип.

*Таблица 2. Вътрешна консистентност на скалите,
тест-ретест надеждност*

	Брой айтеми	α на Кронбах (N=151)	Тест-ретест надеждност (N=50)
Привързаност	7	.56	.96
Отзивчивост	7	.61	.96
Насърчаване	7	.71	.94
Преподаване	8	.69	.96
Родителство	29	.85	.99

Получените стойности показват, че скалите са надеждни (вътрешна надеждност), доколкото стойностите на алфа на Кронбах са допустими за скали с под 10 айтема.

При проведения айтем анализ се установява, че премахването на айтеми няма да повиши значително стойността на алфа на Кронбах на скалите.

Следва таблица с описателни статистики на суров/общ бал по PICCOLO при настоящата извадка.

Таблица 3. Описателни статистики на суров/общ бал

	М	SD
Привързаност	11.56	1.680
Отзивчивост	11.56	2.032
Насърчаване	11.00	2.312
Преподаване	9.76	2.419
Родителство (Общ бал)	43.89	6.536

Заклучение и изводи

Резултатите от проведените анализи показват сходни с предишни изследвания данни (Bayoğlu et al., 2013; Montirosso et al., 2023; Vilaseca, 2019).

Получените данни дават основание да се заключи, че българската версия на PICCOLO е надежден и валиден инструмент, който може да бъде прилаган за изследване на качеството на връзка майка-дете на възраст от 10 и 36 месеца.

Като основни ограничения на изследването може да се помисли за промяна на съдържанието на някои айтеми; друго ограничение е, че не е изчислена прогнозна и критерийна валидност.

Валидизацията на инструмент като PICCOLO ще даде нови възможности в консултирането на родители и деца, ще подпомогне изследователската практика на ранните отношения между майките и техните деца, както и ще развие възможностите за педиатричната грижа и проследяване на ранното детско развитие в страната.

ЛИТЕРАТУРА

- СТАНЕВА, К. (2022). Оценка на взаимодействието между родители и деца на възраст от 10 до 36 месеца, сп. „Съвременна хуманитаристика“, бр.1/2022 (18), 112-124.
- ANDERSON, S., Roggman, L. A., Innocenti, M. S., & Cook, G. A. (2013). Dads' Parenting Interactions with Children: Checklist of Observations Linked to Outcomes (PICCOLO-D). *Infant Mental Health Journal*, 34(4), 339–351. <https://doi.org/10.1002/imhj.21390>.
- ASPLAND, H., & Gardner, F. (2003). Observational measures of parent–child interaction: An introductory review. *Child & Adolescent Mental Health*, 8, 136–145.

- BAYOGLU, B.,** Unal, Ö., Elibol, F., Karabulut, E. and Innocenti, M.S. (2013), Turkish Validation of the PICCOLO (Parenting Interactions with Children: Checklist of Observations Linked to Outcomes). *Infant Ment. Health J.*, 34: 330-338. <https://doi.org/10.1002/imhj.21393>.
- BINGHAM, G. E.** (2007). Maternal literacy beliefs and the quality of mother-child book-reading interactions: associations with children's early literacy development. *Early Educ. Dev.* 18, 23–49. doi: 10.1080/10409280701274428.
- BORNSTEIN, M.H.,** Tamis-LeMonda, C.S. (1989). Maternal responsiveness and cognitive development in children. *New Dir Child Dev.* Spring;(43):49-61. doi: 10.1002/cd.23219894306. PMID: 2710392.
- BORNSTEIN, M.H.,** & Putnick, D.L. (2012). Cognitive and socioemotional caregiving in developing countries. *Child Development*, 83, 46–61
- CASPI, A.,** Moffitt TE, Morgan J, Rutter M, Taylor A, Arseneault L, Tully L, Jacobs C, Kim-Cohen J, Polo-Tomas M. (2004). Maternal expressed emotion predicts children's antisocial behavior problems: using monozygotic-twin differences to identify environmental effects on behavioral development. *Dev Psychol.* 2004 Mar;40(2):149-61. doi: 10.1037/0012-1649.40.2.149. PMID: 14979757.
- CHAZAN-COHEN, R.,** Raikes, H., Brooks-Gunn, J., Ayoub, C., Pan, B. A., Kisker, E. E., Roggman, L., & Fuligni, A. S. (2009). Low-income children's school readiness: Parent contributions over the first five years. *Early Education and Development*, 20(6), 958-977. <https://doi.org/10.1080/10409280903362402>.
- FAY-STAMMBACH, T.,** Hawes, D. J., & Meredith, P. (2014). Parenting influences on executive function in early childhood: A review. *Child Development Perspectives*, 8(4), 258–264. <https://doi.org/10.1111/cdep.12095>.
- KIM-COHEN, J.,** Moffitt TE, Caspi A, Taylor A. (2004). Genetic and environmental processes in young children's resilience and vulnerability to socioeconomic deprivation. *Child Dev.* 2004 May-Jun;75(3):651-68. doi: 10.1111/j.1467-8624.2004.00699.x. PMID: 15144479.
- LANJEKAR, P.D.,** Joshi SH, Lanjekar PD, Wagh V. The Effect of Parenting and the Parent-Child Relationship on a Child's Cognitive Development: A Literature Review. *Cureus.* 2022 Oct 22;14(10):e30574. doi: 10.7759/cureus.30574. PMID: 36420245; PMCID: PMC9678477.
- MERZ, E.C.,** Zucker, T.A., Landry S.H., Williams, J.M., Assel M, Taylor, H.B., Lonigan, C.J, Phillips, B.M., Clancy-Menchetti, J., Barnes, M.A., Eisenberg, N., de Villiers, J. (2015). School Readiness Research Consortium. Parenting predictors of cognitive skills and emotion knowledge in socioeconomically disadvantaged preschoolers. *J Exp Child Psychol.* 2015 Apr;132:14-31. doi: 10.1016/j.jecp.2014.11.010. Epub 2015 Jan 8. PMID: 25576967; PMCID: PMC4355039.

- MONTIROSSO, R.,** Castagna, A., Butti, N., Innocenti, M. S., Roggman, L. A., & Rosa, E. (2023). A contribution to the Italian validation of the Parenting Interaction with Children: Checklist of Observations Linked to Outcome (PICCOLO). *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1105218>.
- ROGGMAN, L.A.,** Cook, G.A., Innocenti, M.S., Norman, V. (2013). Parenting interaction with children. Checklist of observations linked to outcomes, user's guide. Paul. H Brokes Publishing.
- ROGGMAN, L.A.,** Cook, G.A., Innocenti, M.S., Norman, V. & Christiansen, K. (2013b). Parenting Interactions with Children: Checklist of Observations Linked to Outcomes (PICCOLO) in diverse ethnic groups. *Infant Mental Health Journal*, 34(4), 290–306.
- TAMIS-LEMONDA, C. S.,** Kuchirko, Y., and Song, L. (2014). Why is infant language learning facilitated by parental responsiveness? *Curr. Dir. Psychol. Sci.* 23, 121–126. doi: 10.1177/0963721414522813.
- TOTSIKA, V. & Sylva, K.** (2004). The Home Observation for Measurement of the Environment Revisited. *Child and Adolescent Mental Health* Volume 9, No. 1, pp. 25–35.
- VILASECA, R.,** Rivero M, Bersabé RM, Navarro-Pardo E, Cantero MJ, Ferrer F, Valls Vidal C, Innocenti MS, Roggman L. (2019). Spanish Validation of the PICCOLO (Parenting Interactions With Children: Checklist of Observations Linked to Outcomes). *Front Psychol.* 2019 Mar 27;10:680. doi: 10.3389/fpsyg.2019.00680. PMID: 30971993; PMCID: PMC6446975.
- ZHOU, Q.,** Eisenberg N, Losoya SH, Fabes RA, Reiser M, Guthrie IK, Murphy BC, Cumberland AJ, Shepard SA. (2002). The relations of parental warmth and positive expressiveness to children's empathy-related responding and social functioning: a longitudinal study. *Child Dev.* 2002 May-Jun;73(3):893-915. doi: 10.1111/1467-8624.00446. PMID: 12038559.

Информация за автора

Име с научна степен и длъжност на автора: Камелия Станева

Персонален изследователски номер: ORCID: 0009-0009-4221-7607

Образователна институция: Бургаски свободен университет

Контакти: kstaneva@bfu.bg